EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 10.2.2020.
COM(2020) 38 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Eiropas enerģētikas programmas ekonomikas atveseļošanai un Eiropas Energoefektivitātes fonda īstenošanu

{SWD(2020) 12 final}

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Eiropas enerģētikas programmas ekonomikas atveseļošanai un Eiropas Energoefektivitātes fonda īstenošanu

Izturētspējīga infrastruktūra ir enerģētikas savienības pamats. Pagājušajā 2018. gadā sākās svarīgu starpsavienojumu projektu ekspluatācija un tika būtiski pastiprināta reģionālā sadarbība.

Šajā kontekstā EEPEA bija būtiska nozīme, finansiāli atbalstot kopīgu interešu svarīgākos infrastruktūras objektus, lai integrētu elektroenerģijas un gāzes tirgus un pastiprinātu energoapgādes drošību.

I. PROGRAMMAS ĪSTENOŠANAS GAITA

Eiropas enerģētikas programmas ekonomikas atveseļošanai (EEPEA) dzinējspēki — enerģētikas infrastruktūra un inovācija — vēl aizvien ir tikpat svarīgi kā 2009. gadā, kad programma tika izveidota.

Šajā ziņojumā attiecībā uz katru EEPEA daļu ir raksturota projektu un Eiropas Energoefektivitātes fonda (EEF) īstenošanas gaita. Tam par pamatu likts 2018. gadā pieņemtais ziņojums[1]. Tas aptver projektu īstenošanu laikā no 2016. gada 31. augusta līdz 2018. gada 31. decembrim un minētajā laikposmā veiktos maksājumus.

II. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA PAR PROJEKTU ĪSTENOŠANU

Līdz 2018. gada decembra beigām no 59 projektiem ir pabeigti 43 projekti (+6 salīdzinājumā ar 2017. gadu) un saņēmējiem kopumā izmaksāti 2 514 424 758 EUR (atskaitītas ar iekasēšanas rīkojumiem atgūtās summas 196 099 270,83 EUR apmērā) (sk. pielikumu).

Situācija attiecībā uz gāzes un elektroenerģijas infrastruktūru ir šāda: vairums projektu ir pabeigti, bet divi projekti vēl turpinās.

Projekta virzītāji panāca ievērojamu progresu attiecībā uz atkrastes vēja enerģijas (AVE) integrāciju elektrotīklā, bet pēdējā atlikušā oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas (*Carbon Capture and Storage — CCS*) projekta virzītāji nolēma apturēt finanšu atbalsta sniegšanu projektam.

Komisija ir izvēlējusies saglabāt savu finansiālo atbalstu ieguldītājiem, kamēr ir skaidri zināms, ka var būt gaidāms galīgais lēmums par ieguldījumiem un projekts turpina nodrošināt būtisku vērtību sabiedrībai.

[1] 2017. gada ziņojums, COM(2018) 86 *final*, 2018. gada 5. marts.

1. GĀZES UN ELEKTROENERĢIJAS INFRASTRUKTŪRA

EEPEA infrastruktūras apakšprogrammā ir atbalstīti 44 projekti trīs galvenajās darbības jomās (gāzes starpsavienotāji, gāzes reversā plūsma un elektroenerģija).

Kopumā piešķirti 2 267 574 462 EUR, bet saņēmējiem no šīs summas līdz 2018. gada 31. decembrim ir izmaksāti 1 669 370 233 EUR. Maksājumu priekšnoteikums ir saņēmēju stingra apņemšanās projektu īstenot, pieņemot galīgo lēmumu par ieguldījumiem.

1.1. Līdzšinējie panākumi

Līdz šim no 44 infrastruktūras projektiem ir pabeigti 38 projekti (+3 salīdzinājumā ar 2017. gadu), četri tika pārtraukti, bet divi projekti vēl turpinās.

Elektroenerģijas nozarē ir pabeigti visi 12 projekti (+2 salīdzinājumā ar 2017. gadu).

Gāzes starpsavienotāju nozarē no 18 projektiem ir pabeigti 13 projekti (+1 salīdzinājumā ar 2017. gadu), divi rit saskaņā ar jauno grafiku, bet trīs ir pārtraukti.

Centrāleiropā un Austrumeiropā īstenoto reversās plūsmas un starpsavienojumu projektu jomā ir pabeigti 13 projekti, bet vienu Rumānijas projektu Komisija pārtrauca 2014. gada septembrī.

Kopš pēdējā EEPEA īstenošanas ziņojuma jo īpaši var uzsvērt šādus panākumus:

- starpsavienotājs Grieķija–Bulgārija (SGB) ir galvenais ceļš gāzes pārvadei no Adrijas jūras cauruļvada (*TAP*) un Grieķijas sašķidrinātās dabasgāzes (*LNG*) termināļa uz ziemeļiem un svarīgs projekts gāzes piegādes diversifikācijai Dienvidaustrumeiropas reģionā. Tas ir kopīgu interešu projekts (KIP 6.8.1) un Centrāleiropas un Dienvidaustrumeiropas enerģētiskās savienotības (*Central and South Eastern Europe energy connectivity — CESEC*) prioritārais projekts. Komisija kopš paša sākuma ir sniegusi projektam politisku un finansiālu atbalstu. Šis projekts ir saņēmis 45 miljonus EUR no Eiropas enerģētikas programmas ekonomikas atveseļošanai un 39 miljonus EUR no Eiropas Reģionālās attīstības fonda. 2018. gadā projekta attīstība turpinājās. *CESEC* ministru sanāksmē, kas notika jūnijā Sofijā, starp uzņēmumu *Bulgarian Energy Holding* un Eiropas Investīciju banku tika parakstīts saprašanās memorands par aizdevumu šim projektam. Projekts saņēma atbrīvojumu no ES enerģētikas tiesību aktiem, tostarp 2018. gada jūlijā Komisijas piešķirtu daļēju atbrīvojumu no trešo personu piekļuves noteikumiem. Komisija apstiprināja arī valsts atbalstu publiskajam sektoram un piekļuvi Bulgārijas struktūrfondiem. Projekta īstenošana norit labi, visas iepirkuma procedūras ir pabeigtas, un būvniecība sākās 2019. gada maija beigās,

- Kipras Republikā Enerģētikas, tirdzniecības, rūpniecības un tūrisma ministrija pašlaik gatavojas ieviest dabasgāzes saņēmējterminālī, kas sekmēs Kipras energoresursu struktūras diversifikāciju, veicinās salas energoizolācijas izbeigšanu, kā arī attiecībā uz neatkarīgiem ražotājiem sekmēs konkurenci no gāzveida kurināmā iegūtās enerģijas ražošanas jomā. Sagaidāms, ka dabasgāze ienāks Kipras tirgū līdz 2021. gadam.

Līdz šim paredzēts, ka šie divi pašlaik īstenotie projekti attiecīgi būtu jāpabeidz līdz 2021. gada beigām un 2022. gada beigām.

2. ATKRASTES VĒJA ENERĢIJAS (AVE) PROJEKTI

2.1. LĪDZŠINĒJIE PANĀKUMI

Atkrastes vēja enerģijas apakšprogrammā ietilpst deviņi projekti, kas saņem atbalstu 565 miljonu EUR apmērā divās galvenajās darbības jomās:

— novatorisku turbīnu un atkrastes pamatņstruktūru liela mēroga testēšana, ražošana un ieviešana (6 projekti), kā arī
— modulāru risinājumu izstrāde lielu atkrastes vēja enerģijas pārvades jaudu integrācijai elektrotīklā (3 projekti).

Četri no deviņiem projektiem ir pabeigti, savukārt divu projektu atbalstīšana pārtraukta priekšlaicīgi. Šo projektu īstenošanai tika izmaksāti 341 639 214 EUR (atskaitītas ar iekasēšanas rīkojumiem atgūtās summas). Atlikušo trīs projektu izpilde turpinās.

2.2. LĪDZŠINĒJIE PANĀKUMI PA NOZARĒM

2.2.1. Panākumi ar novatoriskām turbīnām un atkrastes struktūrām

Runājot par projektu "Aberdīnas atkrastes vēja enerģijas parks", 2018. gada 1. jūlijā uzņēmuma *Vattenfall* atkrastes vēja enerģijas parkā "*Aberdeen Bay*" sāka darboties vienpadsmit pasaulē jaudīgākās vējturbīnas. 2018. gada septembrī notika Eiropas Atkrastes vēja enerģijas attīstības centra (Aberdīnas atkrastes vēja enerģijas parka) oficiāla atklāšana. Pēdējais ziņojums par projektu un galīgais maksājums ir gaidāmi 2019. gada III ceturksnī.

2.2.2. Panākumi vēja enerģijas integrēšanā elektrotīklā

Abu pārējo projektu — "*Kriegers Flak*" un "*COBRAcable*" — izpilde kopumā norit, kā plānots. Attiecībā uz projektu "*Kriegers Flak*" galīgais komerciālās ekspluatācijas sākums tika plānots 2019. gada septembra beigās. Lai gan projekta laikā notika kavēšanās un radās citas problēmas, atbalsta saņēmēji 2019. gada jūlija otrajā pusē sāka plānot nodošanu ekspluatācijā.

Runājot par projektu "*COBRAcable*", Nīderlandē un Dānijā ir pabeigta pārveidotājstaciju ierīkošana, lai gan notiek kavēšanās saistībā ar mazsvarīgāku kabeļa segmentu ierīkošanu. Tika gaidīts, ka kabeļa ierīkošanu un sistēmas testēšanu pabeigs 2019. gada otrajā pusē un ka komerciālā ekspluatācija sāksies uzreiz pēc tam, proti, 2019. gada beigās. Projekts "*COBRAcable*" ietver pētījumu, kura mērķis ir noteikt un aprakstīt svarīgus koncepcijas elementus, kas jāievēro, lai *HVDC* savienojumu *Cobracable* sagatavotu turpmākajai darbībai vairāku terminālu tīkla sastāvā. Šā uzdevuma veikšanai ir iesniegti jauni dokumenti.

3. OGLEKĻA DIOKSĪDA UZTVERŠANA UN UZGLABĀŠANA

EEPEA apakšprogrammā ietilpst seši projekti, un tā nodrošina atbalstu 1 miljarda EUR apmērā ar mērķi demonstrēt visu oglekļa dioksīda uztveršanas, transportēšanas un uzglabāšanas procesu.

Vienā projektā ("*Compostilla*" Spānijā) vairs netiek nodrošinātas operacionālas uztveršanas, transportēšanas un uzglabāšanas pilotiekārtas. Četri projekti ir pārtraukti priekšlaicīgi, pamatojoties uz projekta virzītāju lēmumu neveikt ieguldījumus, bet viens projekts beidzās, to nenoslēdzot. Šo projektu īstenošanai tika izmaksāti 387 211 547 EUR (kopumā atskaitītas ar iekasēšanas rīkojumiem atgūtās summas 48 660 666,85 EUR apmērā).

III. EIROPAS ENERGOEFEKTIVITĀTES FONDS (EEF)

2010. gada decembrī 146,3 miljoni EUR no Eiropas enerģētikas programmas ekonomikas atveseļošanai (EEPEA) tika piešķirti finanšu mehānismam, kas paredzēts ilgtspējīgiem enerģētikas projektiem[2]. ES iemaksa Eiropas Energoefektivitātes fondā (EEF) bija 125 miljoni EUR. EEF tika izveidots 2011. gada jūlijā, tā kopējais līdzekļu apmērs sasniedzis 265 miljonus EUR[3], un to atbalsta tehniskās palīdzības dotāciju mehānisms ar 20 miljonu EUR lielu budžetu un 1,3 miljonus EUR vērtiem informētības veicināšanas pasākumiem.

EEF nodrošina īpaši pielāgotu finansējumu (gan parāda, gan pašu kapitāla instrumentos) energoefektivitātes, atjaunojamo energoresursu enerģijas un mazāk piesārņojoša pilsētas transporta projektiem. Saņēmēji ir pašvaldības un reģionu pārvaldes iestādes vai privāti uzņēmumi, kas rīkojas to vārdā.

1. LĪDZŠINĒJIE PANĀKUMI

2018. gadā fonda portfelim pievienoti trīs jauni darījumi:

— *CIMAC* projekts Portugālē saistīts ar pašreizējo ielu apgaismes iekārtu modernizāciju, nomainot augstspiediena nātrija (tvaiku) spuldzes ar pēdējās paaudzes LED lampām (EEF ieguldījums ir 12,1 miljons EUR, projekta kopējais apmērs ir 16,6 miljoni EUR). Projektu atbalsta EEF tehniskās palīdzības instruments, un tas ir viens no lielākajiem ielu apgaismojuma modernizācijas projektiem Portugālē, kur EEF ir bijusi būtiska nozīme attīstības un finansēšanas jomā,

— Itālijas projekts "Izgaismotās pilsētas" ir orientēts uz ielu apgaismojuma projektu portfeli un nodrošina ieguvumus galvenokārt mazām un vidējām pašvaldībām (EEF ieguldījums ir 16 miljoni EUR, projekta kopējais apmērs ir 20 miljoni EUR),

— "Viedās slimnīcas un universitātes" ir vēl viens Itālijas projekts, kas nodrošina energoefektivitātes projektu portfeli veselības aprūpes un izglītības nozarē (EEF ieguldījums ir 7 miljoni EUR, projekta kopējais apmērs ir 22 miljoni EUR).

Kopš tā izveides līdz 2018. gada 31. decembrim EEF ir parakstījis līgumus ar 16 projektiem 170 miljonu EUR vērtībā, un, lai gan tā nav maksimāli iespējamā izņemtā kredīta summa, kas pieejama, tas ir piesaistījis galīgo ieguldījumu aptuveni 301,5 miljonu EUR apmērā.

Balstoties uz EEF projektu novērtēšanas un ziņošanas satvaru attiecībā uz CO2 ekvivalentā izteikto emisiju un primārās enerģijas ietaupījumiem, 2016. gada beigās tā ieguldījumi bija ļāvuši aiztaupīt gandrīz 388 478 tonnu CO2 un ietaupīt 794 124 MWh primārās enerģijas[4].

2 Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 15. decembra Regula (ES) Nr. 1233/2010, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 663/2009, ar ko izveido programmu ekonomikas atveseļošanas atbalstam, piešķirot Kopienas finansiālo palīdzību projektiem enerģētikas jomā.

3 Bez Eiropas Komisijas fondā iemaksas veikuši arī šādi ieguldītāji: Eiropas Investīciju banka — 75 miljonus EUR, *Cassa Depositi e Prestiti SpA* (*CDP*) — 60 miljonus EUR un ieguldījumu pārvaldniece *Deutsche Bank* (*DB*) — 5 miljonus EUR.

4 Kumulatīvi primārās enerģijas ietaupījumi ir norādīti tikai energoefektivitātes un mazāk piesārņojoša pilsētas transporta tehnoloģiju jomā; tajos ietilpst aprēķini par laikposmu no finansiālas vienošanās līdz aizdevuma atmaksas termiņam, pamatojoties uz aplēsēm tādu projektu gadījumā, kas tiek īstenoti un darbojas mazāk nekā vienu gadu, un uz faktiskajiem datiem tādu projektu gadījumā, kas darbojas vairāk nekā vienu gadu. Ietaupījumi attiecas uz projekta kopējo ieguldījumu apmēru (t. i., EEF un citu ieguldītāju ieguldījumiem).

2. EEF tehniskās palīdzības mehānisms

2016. gada novembrī Eiropas Energoefektivitātes fonds sāka jaunu tehniskās palīdzības (TP) mehānismu. Par pamatu ņemot EEF pārvaldīto Eiropas Komisijas tehniskās palīdzības mehānismu, fonds ir izveidojis jaunu instrumentu, ar ko atbalstīt enerģijas publiskā sektora struktūras, kas vēlas īstenot pelnošus investīciju projektus ilgtspējīgas enerģijas nozarē. Šādi projekti ir veltīti energoefektivitātei, maza apjoma atjaunojamo energoresursu enerģijas projektiem un/vai sabiedriskā transporta iniciatīvām. EEF atbalsta saņēmējus — reģionus, pilsētu domes, universitātes, valsts slimnīcas un citas publiskā sektora struktūras, kas atrodas ES dalībvalstīs, — sniedzot konsultāciju pakalpojumus par plānotajiem ieguldījumiem, piemēram, veicot realizējamības pētījumus, energoauditu, nodrošinot juridiskos pakalpojumus un ekonomiskās dzīvotspējas analīzi. EEF TP mehānisms ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības pamatprogrammā "Apvārsnis 2020" paredzētā mehānisma *ELENA* (Eiropas vietējais enerģijas atbalsts). Līdz 2018. gada decembrim tas jau bija atbalstījis četrus saņēmējus Itālijā, Spānijā un Lietuvā.

3. Galvenie secinājumi un perspektīva

EEF ir pakāpeniski izveidojis pārliecinošu rentablu ieguldījumu vēsturi un pēc 7 darbības gadiem jau atbalstījis 18 ļoti atšķirīgus projektus (2 no kuriem ir jau atmaksāti ar fondā atkārtoti ieguldītiem ieņēmumiem) dažādu tehnoloģiju jomā 8 dažādās dalībvalstīs.

IV. VISPĀRĪGIE SECINĀJUMI

EEPEA ir labi sasniegumi. Visu 12 elektroenerģijas projektu un vairuma gāzes projektu infrastruktūra ir pabeigta, savukārt divi gāzes projekti vēl turpinās un to pabeigšana sagaidāma 2021. un 2022. gadā. Eiropas Komisijas īstenotā stingrā projektu īstenošanas un uzraudzības kontrole ir palīdzējusi kāpināt instrumenta efektivitāti.

Atkrastes vēja enerģijas projekti bija sarežģītāki, nekā gaidīts, taču projekta virzītājiem un konstruktoriem izdevās rast risinājumus to pabeigšanai — reizēm pagarinot līgumu darbības laiku. Vairāk nekā 10 gadus ilgā darbības laikā EEPEA palīdzēja gūt tehnoloģiskas zināšanas un veicināja atkrastes vēja enerģijas starpsavienojuma tehnoloģiju attīstību.

Lai gan EEPEA finansiālais atbalsts nebija pietiekams, lai pamudinātu uzņēmumus īstenot komerciāla mēroga *CCS* demonstrējumu projektus, Komisija joprojām uzskata *CCS* par svarīgu dekarbonizācijas jomā (tikai droša tehnoloģija oglekļa dioksīda ilgtermiņa uzglabāšanai), ES kopumā un jo īpaši energoietilpīgās un oglekļietilpīgās nozarēs.

EEF ir ieguldījis vairākos energoefektivitātes projektos un turpinās paplašināt savu portfeli, nodrošinot finanšu risinājumus un nesot peļņu saviem akcionāriem. EEF ir arī paraugs novatoriskiem finanšu instrumentiem, jo iegulda rentablos un labi izstrādātos ilgtspējīgos enerģētikas projektos, kuri var piesaistīt privāto kapitālu, demonstrējot šo ieguldījumu pamatā esošo komerciālo izdevīgumu un veidojot ticamu rezultātu uzskaiti.